

PUBLIEKSLEZING 2021 VAN DE STICHTING THOMAS MORE ONLINE

Kom uit je bubbel!

Dit jaar krijgt de publiekslezing van Stichting Thomas More zijn beslag in de vorm van een webinar. Drie sprekers geven hun visie op de recente encycliek van paus Franciscus, 'Fratelli Tutti'. Zij doen dat door ieder een perspectief in te nemen van de hoofdpersonages uit de parabel van de barmhartige Samaritaan.

Eind vorig jaar bracht paus Franciscus meer dan 2000 jonge economen, ondernemers en *changemakers* bij elkaar om na te denken over economische alternatieven die de mens centraal stellen en alle uitsluiting en uitbuiting tegengaan. Het initiatief kreeg de naam *Economy of Francesco*. In dezelfde maanden publiceerde de paus ook zijn encycliek *Fratelli tutti*. Telkens roept de paus de wereldgemeenschap op als broeders en zusters samen te leven en stelling te nemen tegen alle misstanden die mensen uitsluiten, zoals racisme, misbruik, mensenhandel en de dominantie van een marktlogica enkel gebaseerd op winst.

De vooruitgang in onze wereld gaat niet gepaard met meer gelijkheid, constateert paus Franciscus in *Fratelli tutti*. "Een deel van de mensengemeenschap wordt opgeofferd terwijl anderen van een zorgeloos bestaan genieten. Wacht niet op politici om je eigen verantwoordelijkheid te nemen. We moeten niet alles verwachten van onze bestuurders; dat zou kinderachtig zijn", schrijft de paus. Hij roept op "bewust en zorgvuldig te werken aan een broederlijkheid

die verder ziet dan de eigen groep". Hij brengt de parabel van de barmhartige Samaritaan in herinnering, die zijn werkzaamheden onderbrak om een mens in nood te helpen en hem toevertrouwe aan de zorg van een herbergier.

Van gesloten werelden naar een open samenleving

Stichting Thomas More brengt drie inspiratoren bij elkaar die deze oude

parabel vanuit actuele perspectieven gaan belichten. Zij komen met concrete impulsen voor ons werkzame en sociale leven om van gesloten werelden naar een open samenleving te komen.

In een drieluik geven Maria van den Muijsenbergh, Luigino Bruni en Steven Vanackere alternatieven en impulsen voor een transitie naar een wereld van gelijkheid, die begint in het hier-en-nu van ons eigen leven.

Webinar 'Kom uit je bubbel!' Nieuwe perspectieven op een oud verhaal

donderdagavond 27 mei 2021 van 19.30 tot 21.00 uur, zie www.thomasmore.nl

Een drieluik. Sprekers zijn:

Steven Vanackere

vanuit het perspectief van de Samaritaan

Maria van den Muijsenbergh

vanuit het perspectief van de mishandelde reiziger

Luigino Bruni

vanuit het perspectief van de herbergier

Maria van den Muijsenbergh is huisarts, straatdokter en bijzonder hoogleraar Gezondheidsverschillen en persoonsgerichte integrale eerstelijnszorg aan de Radboud Universiteit/het Radboudumc.

Luigino Bruni is hoogleraar Geschiedenis van het Economisch Denken aan de Lumsa-universiteit in Rome en initiatiefnemer van *The Economy of Francesco*.

Steven Vanackere is vicegouverneur en directeur van de Nationale Bank van België en voormalig minister in de Vlaamse en in de federale regering van België.

Drie vragen aan Paul van Tongeren

Jarenlang heeft prof. Paul van Tongeren zich verdienstelijk gemaakt voor de Stichting Thomas More. Tot vorig jaar was hij lid van het algemeen bestuur van de Stichting en voorzitter van de Wetenschappelijke Raad. Van 1986 tot 1991 was hij namens onze Stichting bijzonder hoogleraar in Leiden. De Stichting is prof. Van Tongeren bijzonder erkentelijk voor zijn grote betrokkenheid en inzet gedurende al deze jaren.



foto: William Moore

In maart werd bekend dat Paul van Tongeren, emeritus hoogleraar wijsgerige ethiek in Nijmegen, Leiden en Leuven, de nieuwe Denker des Vaderlands werd. Deze eretitel, een initiatief van *Stichting Maand van de Filosofie*, wordt sinds 2011 elke twee jaar verleend aan een gerenommeerd denker. Stichting Thomas More legde de Denker des Vaderlands enkele vragen voor.

Met vreugde hebben we kennisgenomen van uw benoeming als Denker des Vaderlands. U heeft een katholieke achtergrond. Gaat dit doorklinken in de bijdragen die u gaat hebben?

Eigenlijk zeg ik van mezelf nooit dat ik “een katholieke achtergrond” heb. Ik vind dat een vreemde uitdrukking. Een achtergrond is iets wat je kiest om dat wat je wilt laten zien extra duidelijk te

laten uitkomen. Een achtergrond zal daarom juist vaak contrasteren met datgene waarop je scherp wilt stellen. Eerder noem ik mijzelf “ongeneeslijk katholiek”. Ik voel me thuis in de katholieke traditie, zoals ik me thuis voel in mijn familie, ondanks het feit dat er in die familie velen zijn die ik nooit spreek, of met wie ik het grondig oneens ben. Maar we horen nu eenmaal bij elkaar door een lange geschiedenis.

Als filosoof betekent die verwantschap voor mij vooral twee dingen; twee dingen die slechts schijnbaar aan elkaar tegengesteld zijn. Ten eerste een kritische afstand, en ten tweede een vertrouwde heid met en gehechtheid aan auteurs die een centrale rol spelen in die traditie. De kritische afstand hoort bij de filosofie: filosofie is de discipline die nadenkt over wat doorgaans als vanzelfsprekend word

aangenomen. Er is niets wat niet in vraag gesteld kan worden. Niet omdat er niets heilig is, maar juist om dat wat echt heilig is te beschermen tegen idolatrie. Idolatrie is de verabsolutering van wat niet absoluut is. Het heilige onttrekt zich daarom aan onze instituties, onze wetten en regels. Dat leer ik onder meer juist uit de teksten van de grote denkers uit de christelijke traditie. En als een seculiere tijd die denkers vergeet, is het de taak van de filosofie om ook die vergetelheid te helpen overwinnen.

Het zou me verbazen als mijn toebehoren aan of verwantschap met de katholieke traditie niet zou doorklinken in de wijze waarop ik als “denker des vaderlands” sprekend of schrijvend zal optreden. Maar dat betekent niet dat ik een “katholieke agenda” zou hebben, wat dat ook moge betekenen. Zoals de stichting Thomas More (net als voorheen de Radboudstichting) steeds onderstreepte dat haar bijzondere leerstoelen geen preekstoelen waren, zo zal ook mijn spreken als denker des vaderlands geen preken zijn.

Maar ik zou willen zeggen: neem de proef op de som en lees het boek dat journalist Marc van Dijk bij gelegenheid van mijn benoeming tot “denker des vaderlands” schreef over mijn manier om aan filosofie te doen. Het heet: *Het wonder van betekenis*’.

U heeft zich jarenlang verdienstelijk gemaakt voor de Stichting Thomas More. Wat ziet u als de toegevoegde

waarde van onze Stichting in de samenleving?

De programma's en activiteiten van de Stichting Thomas More dragen bij aan een van de belangrijkste aspecten van de academische vorming, namelijk leren reflecteren, verder leren kijken dan je eigen neus lang is, vanuit andere perspectieven leren kijken dan die waarin je dagdagelijks leeft en denkt, leren problematiseren wat vanzelfsprekend lijkt. Het is niet toevallig dat de stichting oorspronkelijk bijzondere leerstoelen *wijsbegeerte* vestigde. Filosofie is precies dat: nadenken over de dingen waar je normaal gesproken niet over nadenkt.

In de huidige tijd is dat alleen maar meer nodig geworden dan minder: studieprogramma's zijn korter geworden; de druk om snel af te studeren is groter geworden; geesteswetenschappen zijn meer in de verdrukking gekomen. Waar vroeger op bijzondere universiteiten nog filosofie als verplicht vak gold in alle opleidingen, is dat overal sterk vermindert of zelfs helemaal verdwenen.

Gelukkig zijn er de honoursprogramma's, waar althans iets van die academische vorming gecultiveerd wordt, en gelukkig zijn er de programma's die de stichting Thomas More aanbiedt aan die studenten die daarvoor gekwalificeerd zijn en die daartoe bereid zijn buiten hun gewone programma om, tijd te wijden aan dat wat in een haastige tijd gemakkelijk wordt vergeten: nadenken.

Stichting Thomas More kan aan die belangrijke opgave slechts een bescheiden bijdrage leveren. Zij richt zich daarom met name op dat wat de intellectuele traditie van het christendom te bieden heeft. En dat maakt haar taak extra belangrijk in een tijd waarin die traditie soms vergeten raakt.

Nog steeds mag de Stichting op u rekenen voor huiskamercolleges met onze studenten. Welk type student komt u tegen? Met welke vragen zijn zij bezig? En heeft u vertrouwen in een academische Nachwuchs van jonge mensen die zich geïnspireerd weten door de katholieke intellectuele traditie?

Het is altijd weer een beetje spannend om een paar avonden lang in gesprek te gaan met studenten die je niet kent, die van andere universiteiten of uit andere programma's komen, die vaak geen of weinig filosofische voorkennis hebben, en die toch verwachten 'op niveau' aangesproken te worden. Maar iedere keer weer loont die spanning en de inspanning waartoe die aanzet. Juist omdat deze studenten vanuit een andere context spreken (andere voorkennis, andere verwantschappen, andere overtuigingen), maar tegelijk heel open geïnteresseerd zijn in elkaar en in wat je als docent te bieden hebt, ontstaan er mooie gesprekken en verrassende gedachten. En als je al pessimistisch zou zijn over 'de jeugd' helpen deze gesprekken je om daarvan te genezen. Naarmate studenten minder als vanzelfsprekend vastzitten aan religieuze kaders, zijn zij juist meer open geïnteresseerd in wat zij ook daarvan kunnen leren.

Woord van voorzitter Wim Kremer

Alle coronabeperkingen ten spijt, kon de Stichting Thomas More in de afgelopen maanden haar werk met de studenten voortzetten. De huis- of studiekamercolleges konden online doorgang vinden en zullen, zodra mogelijk, ook weer fysiek plaatsvinden. De resultaten zijn altijd verrassend. Studenten geven aan dat ook in de zoom-omgeving een sfeer van vertrouwen en vriendschappelijkheid tot stand komt die vruchtbaar is voor kennisverwerving en horizonverruiming. De online-versie heeft overigens nog een voordeel: ook buitenlandse hoogleraren konden nu optreden als docent voor onze jonge leergierige gasten.

Hetzelfde voordeel doet zich ook gelden voor de online publieklesing van de Stichting van dit jaar. Zoals u op de voorpagina kunt lezen zijn hiervoor ook prominente buitenlandse persoonlijkheden voor uitgenodigd.

Op het moment van schrijven is een webinar in voorbereiding dat onze studenten en andere belangstellenden de uitdaging voorhoudt "radicaal inclusief" te zijn, dat wil zeggen: in denken en handelen iedereen onvoorwaardelijk als lid van de samenleving te accepteren. Inclusiviteit is in het christelijk denken geen product maar een uitgangspunt, zal prof. Erik Borgman betogen.

Verder kunnen we melden dat de Stichting verheugd is met de herbenoeming van Rudi te Velde als bijzonder hoogleraar aan de universiteit van Tilburg.

Vorige maand verscheen het verslag van de Stichting over het afgelopen jaar. U kunt dit inzien via onze website www.thomasmore.nl. Mocht u een papieren exemplaar willen ontvangen, maakt u ons dan uw wens kenbaar.



De beweging van de metafysica

Geen historische studie van de middeleeuwse filosofie. Maar ook geen eigentijdse proeve van thomistische filosofie. In zijn nieuwste boek wil prof. Rudi te Velde “meebewegen met het denken van Thomas van Aquino” om te doorgronden wat het specifieke is van het weten van de metafysica. Dit voorjaar verscheen van Te Velde, bijzonder hoogleraar namens de Stichting Thomas More, zijn *Metaphysics between Experience and Transcendence. Thomas Aquinas on Metaphysics as a Science*. We vroegen de auteur om een korte presentatie van zijn boek.

door Rudi te Velde

Anders dan een gangbaar vooroordeel wil, is metafysica nooit helemaal weggeweest in de filosofie. De filosofie vraagt nu eenmaal om een manier van denken die niet wil blijven staan bij voorlopige perspectieven en hypothetische uitgangspunten. Maar meer dan ooit vertoont de metafysica in onze tijd een grote diversiteit in stijlen, opties en posities. Je hebt metafysica in analytische en in hermeneutische stijl, metafysica met een godsbevestiging of – meestal – zonder. In dit veelstemmig geheel is er ruimte om opnieuw aandacht te vragen voor de metafysica in haar klassieke gestalte – Aristoteles, Thomas van Aquino. Sommigen spreken van de ‘oude metafysica’. Deze vorm van metafysica treft men tegenwoordig vooral aan in de katholieke intellectuele wereld waar de traditie van het filosofisch thomisme een belangrijke inspiratiebron biedt, althans als we over de grenzen van Nederland kijken.

Dit nieuwe boek over de metafysica van Thomas van Aquino staat, zo zou men kunnen zeggen, tussen een historische studie van de middeleeuwse filosofie en een eigentijdse proeve van thomistische filosofie in. Het wil meedenken met de interne beweging van het denken van de metafysica zoals men deze bij Thomas kan vinden om zo de eigen vorm van weten (*scientia*) die

metafysica is te verduidelijken. Op deze manier heeft deze studie iets weg van een ‘meta-metafysica’.

De bedoeling van het boek is zeker niet om een reconstructie te bieden van de metafysica als doctrine. De titel van het boek – *between experience and transcendence* – duidt op de beweging van het denken: uitgaande van de wereld van de ervaring (bij Aristoteles heet dit ‘fysica’) streeft de metafysica ernaar de zijnswerkelijkheid (het ‘zijnde als zijnde’) inzichtelijk te maken door haar te herleiden tot ‘principes en oorzaken’. Die zijnswerkelijkheid is nooit een direct gegeven; de filosofie moet een weg begaan om dat ‘zijn’ als zodanig in het vizier te krijgen, en deze weg impliceert een overschrijding van het nog beperkte perspectief van de ‘fysica’.

In de Aristotelische traditie heeft de metafysica een typisch onto-theologische structuur. Metafysica is de studie van het zijnde in het algemeen (ontologie) én van het goddelijke zijn (theologie). Tegen de tendens in de thomistische filosofie om beide momenten uit elkaar te halen in, benadrukt deze studie de eenheid van deze ‘onto-theologische’ beweging.

Metaphysics between Experience and Transcendence. Thomas Aquinas on Metaphysics as a Science, Aschendorff, 2021, 246 pp.

Ontmoetingsdag voor alumni

Op 18 september a.s. organiseert de alumniboard van de Stichting Thomas More een alumnidag (voor alumni van zowel het oude als nieuwe programma), met een lezing en workshops. Save the date!

En houd de website www.thomasmore.nl in de gaten voor meer informatie.

COLOFON

More is een uitgave van Stichting Thomas More en wordt toegezonden aan donateurs en belangstellenden. Voor het aanvragen van een gratis abonnement kunt u een bericht sturen naar het secretariaat: info@thomasmore.nl.

Stichting Thomas More, voorheen Radboudstichting, vormt een netwerk van op mens en maatschappij betrokken hoger opgeleiden: kritisch reflecterende mannen en vrouwen die boven de horizon van hun studie en beroep weten uit te stijgen.

Velen in het netwerk weten zich gesteund door de rijke en veelkleurige katholieke traditie, die hen helpt bij het scherp stellen van de fundamentele vragen waarmee zij in hun persoonlijk, professioneel en maatschappelijk leven worden geconfronteerd.

Stichting Thomas More heeft de ANBI-status, d.w.z. is een Algemeen Nut Beogende Instelling. Voor haar activiteiten is zij geheel afhankelijk van bijdragen en schenkingen van particulieren en organisaties. Ook u kunt ons helpen en dat kan op een voor u fiscaal aantrekkelijke manier. Kijk voor meer informatie op onze website.

Adres	Van der Does de Willeboissingel 12 5211 CB 's-Hertogenbosch
Telefoon	073 – 657 90 17
Internetadres	www.thomasmore.nl
E-mail	info@thomasmore.nl
IBAN	NL03 RABO 0344 8952 38, t.n.v. Stichting Thomas More
BIC code	RABONL2U
Redactie	Michel Bronzwaer Inge Merks
Druk en ontwerp	Dekkers van Gerwen



Voor dit drukwerk is gebruik gemaakt van Cradle to Cradle gecertificeerde materialen.

Infinite Paper Product
www.dekkersvangerwen.nl



Stichting Thomas More
voorheen Radboudstichting